

BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR YÜKSEKOKULU ÖĞRENCİLERİNİN LİDERLİK DAVRANIŞLARI

Emrah ATAR¹ Oğuz ÖZBEK¹

Geliş Tarihi: 05.02.2009

Kabul Tarihi: 20.05.2009

ÖZET

Bu araştırmanın genel amacı Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu (BESYO) öğrencilerinin liderlik davranışları ile ilgili görüşlerini saptamak ve araştırma sonuçlarına dayalı olarak önerilerde bulunmaktır. Araştırma tarama modelindedir. Ölçme aracı olarak beşli Likert tipi derecelendirilmiş anket kullanılmıştır. Ölçme aracı, 145 öğrenciye uygulanmıştır. Ölçme aracının yapı geçerliği için madde-toplam korelasyon analizi ve faktör analizi yapılmıştır. Güvenirlik için alfa katsayısına bakılmıştır. Ölçeğin yapı geçerliği için madde-toplam korelasyon değerlerine bakılmıştır. BESYO öğrencilerinin yapıyı kurma ve anlayış gösterme boyutlarındaki liderlik davranışlarını çoğu zaman gerçekleştirdikleri saptanmıştır. Öğrencilerin anlayış gösterme boyutunda yer alan liderlik ile ilgili davranışlarının düzeyi, yapıyı kurma boyutuna göre daha yüksek bulunmuştur.

Anahtar kelimeler: Liderlik, Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu.

THE LEADERSHIP BEHAVIOURS OF THE SCHOOL OF PHYSICAL EDUCATION AND SPORTS STUDENTS

ABSTRACT

The general objective of this research is to identify the opinions of the leadership behaviours of the School of Physical Education and Sports (BESYO) students, and to make recommendations based on the outcomes of the research. The research is in the form of scanning. The measurement method is five Likert type scale-questionnaire. The measurement method has been applied to 145 students. Total item correlation analysis and factor analysis have been made for the structural validity of the measurement method. The alpha coefficient has been checked for reliability. It has been identified that the leadership behaviour by the BESYO students is actualised most of the time, in terms of building the structure and displaying comprehension. The level of the leadership related behaviours of the students in terms of displaying comprehension has been found higher in comparison to the aspect of building the structure.

Key Words: Leadership, School of Physical Education and Sports.

GİRİŞ

Liderler, toplumların yaşamını etkilediği ve tarihin akışını değiştirdiği için her zaman ilgi çekmiş çok sayıda araştırmaya konu olmuştur. Yönetme ve yönetilme olgusu sürekli toplum gündeminde olmuştur. Liderlik kavramı, yönetici ve örgüt kavramı ile birlikte önem kazanmıştır. Her yönetici liderlik yeteneklerine sahip olmayabilir, ancak iyi bir yönetici olmak için liderlik yeteneğine sahip olmak gerekir (1). Liderlik, örgüt amaçlarını gerçekleştirmek için insanları etkileyerek örgütün etkili işlemlerini sağlar (2, 3).

Liderliğe ilişkin çok sayıda tanım yapılmıştır. Bu tanımlardan bazıları şunlardır. "Lider astlarının kendine yaptığı olumlu etkiden, ortalama olarak daha çoğunu onlara yapan işgörendir" (4). "Liderlik, işgörendenleri örgüte ilişkin bir konuda etkileyerek, onların gönüllü olarak harekete geçmesini sağlamaktır"(5). "Liderlik, belirli şartlar altında kişisel veya grup amaçlarını gerçekleştirmek üzere, bir kimsenin başkalarının faaliyetini etkilemesi ve yönlendirmesi sürecidir" (1). "Liderlik, amaçların oluşturulması ve gerçekleştirilmesi için grubu etkileme sürecidir" (6).

Liderin başlıca görevleri, örgüt amaçlarını saptamak, örgüte bu amaçları gerçekleştirecek yapı ve havayı vermek, örgütün bu amaçlara göre yaşamasını sağlamak ve örgütü içindeki çatışmaları çözmektir (7). Liderlik kuramları incelendiğinde, üç başlık altında toplandığı görülür. Bunlar, özellik kuramları, durumsallık kuramları ve davranışsal

¹ Ankara Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu.

kuramlardır. Davranışsal kuramlar lider davranışının iki önemli boyutu olan görev yönelimli ve ilişki yönelimli boyutları üzerinde durmuştur (8).

Liderliği davranışsal açıdan inceleyen Ohio State Üniversitesi araştırmaları 1940'lı yıllarda başlamıştır. Liderlik davranışı tanımlama Ölçeği (LBDQ) ilk defa Hemphill ve Winer tarafından geliştirilmiş, daha sonra Halpin ve Winer tarafından yeniden düzenlenmiştir (9). Halpin, liderlik davranışı tanımlama ölçeği ile yapılan çalışmaları beş temel noktada özetlemiştir (10); 1-Liderlik davranışını tanımlama ölçeği ile lider davranışının, anlayış gösterme ve yapıyı kurma boyutu olmak üzere iki boyutludur, 2-Etkili lider davranışı her iki boyutta yüksek performans gösterilmesine bağlıdır, 3-Üstler ile astlar arasında, boyutlara göre lider davranışının etkililiğini değerlendirmede karşılık vardır, 4-Grup üyelerinin davranışlarındaki değişiklikler ve uyum, samimi ilişki ve kurallarda açıklık gibi özellikler, liderlerin liderlik biçimleriyle önemli derecede ilişkilidir, 5-Liderler ile grup üyelerinin davranışları tanımlama arasında oldukça zayıf bir ilişki vardır.

Liderlik davranışları Halpin ve Winer (1957) (12) tarafından yapıyı kurma ve anlayış gösterme olarak iki boyutta ele alınmıştır. "Liderlik davranışlarını boyutlaştırmak bunların daha iyi anlaşılmasına olanak vermektedir" (7). Yapıyı kurma boyutu, lider ile grup üyeleri arasındaki ilişkileri belirtme, örgütün kanallarını ve prosedürlerini koyma, yetki, görev ve sorumlulukları tanımlama ve performansla yönelik davranışları kapsar (9, 10, 12, 13). Anlayış gösterme boyutu güven, karşılıklı saygı, içtenlik, arkadaşlık, grup üyeleri ve lider kadro arasındaki saygıya dayalı ilişkiyi kapsamaktadır. Bu boyut insanı temel alır (9, 10, 12, 13).

Halpin, yapıyı kurma ve anlayış gösterme boyutlarına dayalı olarak, görev yönelimli, dinamik, pasif ve ilişki yönelimli olmak üzere dört liderlik durumu belirlemiştir. Görev yönelimli lider, yüksek yapıyı kurma ve düşük anlayış gösterme niteliklerine sahiptir. İlişki yönelimli lider, düşük yapıyı kurma, yüksek anlayış gösterme niteliklerine sahiptir. Pasif liderler, düşük yapıyı kurma ve düşük anlayış gösterme niteliklerine sahiptir. Dinamik liderlik, yüksek yapıyı kurma ve yüksek anlayış gösterme niteliklerine sahip liderlik biçimidir (9).

Liderliğin öğretilebilir olup olmadığı uzun süre tartışılmıştır. Liderlik yeteneklerinin öğretilebileceği saptanmıştır. Liderlik eğitim ve gelişim programlarına artan bir talep ortaya çıkmıştır (14). Liderlik becerilerinin geliştirilmesinde mevcut eğitim programlarının yeterli olmadığı, geliştirmeye ihtiyacı olduğu saptanmıştır (15). Örgütlerin yaşanan hızlı değişimlere uyum sağlamaları ve varlıklarını sürdürebilmeleri için, yaratıcılık, yönlendiricilik ve etkileyicilik gibi liderlik süreçlerini içeren bir yönetim anlayışına ihtiyaç vardır (12). Bu yönetimi gerçekleştirecek lideri ortaya çıkarmak ve işbaşına getirmek örgütlerin temel görevidir.

Örgütler, liderlerini hizmet içi eğitim yoluyla kendisi yetiştirebilir. "İletişim becerisi, yönetimde ve alanında yeterlik, örgütsel amaçlara astlarından daha çok güdülenme, astların yeterliklerini bilerek onları yeterli olacakları yerde kullanabilme bir liderde bulunması gerekli niteliklerdir. Bu nitelikler etkili bir yönetim eğitimi ile kazandırılabilir" (4). Liderlik stillerinin çevre ve toplumda buldukları yerden etkilendikleri anlaşılmıştır. Bu nedenle lider yetiştirme programlarının yalnız sosyal beceriler ve insan ilişkileri konularına değil, kültürel konulara da yer vermesi gereklidir (7).

Tabancalı (1995) (16) ve Erkuş'un (1997) (17) yaptığı araştırmalarda, okul yöneticilerinin daha çok yapıyı kurma davranışını gösterdikleri saptanmıştır. Üşenmez (2004)(21) tarafından yapılan "Hava Harp Okulu'nda Görev Yapan Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Ders İçi Liderlik Davranışlarının Öğrenci Gözüyle Değerlendirilmesi" adlı çalışmasında öğrenci görüşlerine yer verilmiştir. Araştırmaya katılan öğrenciler, beden eğitimi öğretmenlerinin davranışlarında demokratik lider özellikleri gösterdiklerini belirtmişlerdir.

Can (2002) (18) tarafından yapılan, "Resmi ve Özel okullarda Okul Yöneticileri ve Beden Eğitimi Öğretmenleri'nin Liderlik Davranışları Yönünden Karşılaştırılması" adlı çalışmaya, okul yöneticileri ve beden eğitimi öğretmenleri katılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre okul yöneticileri ve beden eğitimi öğretmenlerinin anlayış gösterme boyutundaki liderlik davranışlarına önem verdikleri saptanmıştır.

Tozoğlu (2003) (19) tarafından yapılan, "Farklı Spor Dallarında Görev Alan Antrenörlerin Liderlik Özellikleri ve Bu Özelliklerinin Bazı Değişkenlerle İlişkileri" adlı çalışmada antrenörlerin görüşleri alınmıştır. Araştırma sonuçlarına göre; antrenörlerin yaşı ve medeni durumu ile liderlik stillerinin ilişkili olmadığı saptanmıştır. Ayrıca ferdi ve takım sporlarıyla ilgilenen antrenörlerin demokratik liderlik özellikleri göstermedikleri saptanmıştır.

Durukan (2003) (20) tarafından yapılan, "Beden Eğitimi ve Spor Yüksek Okulu I. ve IV. Sınıf öğrencilerinin Liderlik Davranışlarının Karşılaştırılması" adlı çalışmada öğrenci görüşleri karşılaştırılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre, bayan ve erkek öğrencilerin yapıyı kurma boyutundaki liderlik davranışlarına önem verdikleri görülmüştür. Birinci sınıf öğrencilerinin anlayış gösterme boyutundaki liderlik davranışlarına daha çok önem verdikleri saptanmıştır.

Kamu spor örgütlerindeki yöneticilerin verimlilikleri ile liderlik stilleri arasındaki ilişkiyi inceleyen Didari ve ark. (2008) (27), insan merkezli ve görev merkezli boyutlardaki liderlik biçimleri ile verimlilik arasında bir ilişki olmadığını saptamıştır. Ancak kamu spor örgütlerindeki liderlerin etkili olabilmesi için, hem insan merkezli, hem de görev merkezli boyutlarında yer alan liderlik davranışlarını göstermesi gerektiğini saptanmıştır.

Başarılı liderlerde en sık gözlenen nitelikler Stogdill'e göre; durumlara uyum sağlama, sosyal çevreye duyarlılık, hırs ve başarı gereksinimi, kararlılık, bağımsızlık, diğerlerini etkileme isteği, ısrarcılık, çalışkanlık, kendine güven, stresle başa çıkabilme, sorumluluk üstlenmeye gönüllük, kavramsal düşünme, incelik ve diplomatik, etkileyici konuşma, grubun görevleriyle ilgili bilgi, örgütleme, ikna edebilme gücü ve sosyal becerilerdir (12). Bu nitelikler, kimi meslek gruplarının

verimli ve etkili olabilmesi için gereklidir. Beden eğitimi ve spor öğretmenleri, antrenörler ve spor yöneticileri, bir grubu yöneterek, bir amacı gerçekleştirmek üzere görevler alacaktır. Antrenör, beden eğitimi öğretmeni ve spor yöneticilerinin liderlik davranışları, diğer mesleklerdeki lider davranışlarıyla benzerlik göstermektedirler (22). Beden eğitimi ve spor öğretmeni, antrenör ve spor yöneticisi olacak kişilerin mesleklerinde başarılı olabilmeleri için liderlik davranışları göstermesi beklenir. Bu nedenle BESYO öğrencilerinin liderlik davranışlarını kazanmaları onların meslek yaşamlarında başarılı olmalarını sağlayacaktır. Bu araştırmanın genel amacı BESYO öğrencilerinin liderlik davranışları ile ilgili görüşlerini saptamak ve araştırma sonuçlarına dayalı olarak önerilerde bulunmaktır. Bu amaç çerçevesinde, BESYO öğrencilerinin bölüm, sınıf ve cinsiyet değişkenlerine göre liderlikle ilgili görüşleri incelenmiştir.

MATERYAL VE YÖNTEM

Araştırmada tarama modeli kullanılmıştır. Konu ile ilgili bilgiler, kaynakların taranması ve geliştirilen anketin uygulanmasından elde edilmiştir. Araştırmanın evreni, Ankara Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu öğrencilerinden oluşmaktadır. 2006-2007 öğretim yılında Ankara Üniversitesi BESYO'da 200 kayıtlı öğrenci bulunmaktadır. Ural ve Kılıç'a (2006) (23) göre, 200 kişilik evrenden alınacak örneklem sayısının alt sınırı, 0.05 tolerans gösterilebilir hata için 132 olarak saptanmıştır. Ölçme Aracı 145 öğrenciye uygulanmıştır.

Veri toplama aracı, Halpin ve Winer (1957) (11) tarafından geliştirilen (Leader Behavior Description Questionnaire) LBDQ ölçeğinin Türkçe'ye uyarlamalarından yararlanılarak hazırlanmıştır. Orijinal ölçekte liderlik davranışı ile ilgili, 15'i yapıyı kurma ve 15'i de anlayış geliştirme boyutunda olmak üzere 30 madde bulunmaktadır. Ölçeği ilk kez Türkçe'ye kazandıran Önal'dır (17). Ölçek daha sonra, Erkuş (1997) (17) ve Tabancalı (1995) (16) tarafından ilköğretim okulu öğretmen ve yöneticilerine uygulamıştır. Can (2002) (18) beden eğitimi öğretmenleri ve okul yöneticilerine, Durukan (2003) (20) ise beden eğitimi ve spor yüksekokulu öğrencilerine uygulamıştır.

Ölçek, beşli likert tipinde hazırlanmıştır. Ölçeğin seçenekleri ve bunların puan ve sınırları, Hiçbir zaman (1 puan; 1.00-1.79), Nadiren (2 puan; 1.80-2.59), Ara sıra (3 puan; 2.60-3.39), Çoğu zaman (4 puan; 3.40-4.19), Her zaman (5 puan; 4.20-5.00) olarak belirlenmiştir. Ölçeğin geçerlik ve güvenilirlik çalışması bu araştırma kapsamında yapılmıştır. Ölçme aracının yapı geçerliği için madde toplam korelasyon analizi ve faktör analizi yapılmıştır. Güvenirlik için alfa katsayısına bakılmıştır. Ölçeğin yapı geçerliği için madde-toplam korelasyon değerlerine bakılmıştır. Madde toplam korelasyonu katsayısının en az .20 olması istenir (25). Bu durumda 10 madde, değeri .20'nin altında kaldığı için ölçekten çıkarılmıştır (Tablo 1).

Tablo 1. Veri Toplama Aracının Faktör Analizi, Madde Analizi Değerleri

Faktör	Maddeler	Faktör yükü	Madde-toplam korelasyon katsayısı (r)
I*	1.Yapılacak işlerin belirli standartlara uygun olmasına dikkat ederim	.36	.33
	2.İşlerin belirtilen zaman içinde tamamlanmış olmasına özen gösteririm	.46	.37
	3.Öğrenci olarak, okuldaki ve sınıftaki yerimin, rolümün arkadaşlarım ve öğretmenlerimce anlaşılmasını sağlamaya çalışırım	.75	.46
	4. Arkadaşlarımın mevcut kurallara ve yönetmeliklere uymasını isterim.	.70	.40
	5. Arkadaşlarıma görevleri konusunda kendilerinden neler beklendiğini açıkça belirtirim.	.72	.34
	6.Arkadaşlarımdan kendilerini tamamen görevlerine vermeleri için gerekeni yaparım.	.75	.51
	7.Arkadaşlarımdan uyumlu bir işbirliği içinde çalışmalarını için gereken her şeyi yaparım.	.64	.58
II**	8.Arkadaşlarıma kişisel yardımda bulunurum.	.47	.47
	9.Arkadaşlarımdan, aynı okul ve sınıfta öğrenim görüyor olmaktan memnuniyet duymalarını sağlamaya çalışırım.	.48	.47
	10.Kolay ve anlaşılır bir öğrenci olduğuma inanırım.	.62	.38
	11.Arkadaşlarımdan dinlemeye zaman ayırırım.	.54	.43
	12.Davranışlarımdan nedenini açıklamam.	.37	.31
	13.Her zaman arkadaşlarımdan görüşlerini almadan hareket ederim.	.38	.29
	14.Arkadaşlarıma eşit davranırım.	.48	.21
	15. Değişiklikler yapmaya istekliyimdir.	.60	.34
	16. Diğer insanların benimle kolay ilişki kurmasına yatkınım.	.52	.30
	17. Görüşmelerimde arkadaşlarımdan kendini rahat hissetmelerini sağlarım.	.68	.41
	18. Arkadaşlarımdan önerilerini uygulamaya çalışırım.	.64	.49
	19. Önemli konularda işe başlamadan önce arkadaşlarımdan onayını alırım	.57	.50

I* Yapıyı Kurma Boyutu II** Anlayış Gösterme Boyutu

Faktör analizi yapılmadan önce, verilerin faktör analizine uygun olup olmadığı için bakılan için Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) değeri .70 bulunmuştur. Veriler üzerinde faktör analizi yapılabilmesi için minimum KMO değeri .60 olmalıdır (25). Bu durumda gözlenen .708' lik KMO değeri verilerin faktör analizi için uygun olduğunu göstermektedir. Diğer yandan 30 maddenin faktör analizi için Barlett testi sonucu [1199.862 ($p < 0.001$)] olarak bulunmuştur. KMO ve Barlett testi sonuçları bu veriler üzerinde faktör analizi yapılabileceğini ortaya koymuştur. Herhangi bir maddenin ölçekte yer almasına karar verilirken faktör yük değerinin .30 ve daha yukarı olması ölçüt alınmıştır (26). Buna göre ölçekten bir madde atılmıştır. On madde, madde toplam korelasyonu katsayısına bakılarak atıldıktan sonra geriye kalan 19 maddenin yük değeri ise, .36 ile .68 arasında değişmektedir (Tablo1).

Faktör analizi sonucu ölçeğin orijinal ölçekte olduğu gibi iki faktörlü olduğu saptanmıştır. Birinci faktörde 7 madde, ikinci faktörde ise 12 maddenin yer aldığı görülmüştür. Birinci faktörün açıkladığı varyans oranı %19.73, ikinci faktörün açıkladığı varyans oranı %18.44, açıklanan toplam varyans oranı ise %38,1 bulunmuştur. Ölçeğin boyutları, orijinal ölçekte olduğu gibi, birinci boyut yapıyı kurma, ikinci boyut anlayış gösterme olarak adlandırılmıştır. Ölçeğin güvenilirliği için hesaplanan Alpha iç tutarlılık katsayısı, yapıyı kurma boyutu için .78 ve anlayış gösterme boyutu için .78 olarak bulunmuştur. Bu durumda ölçeğin geçerli ve güvenilir olduğu kabul edilmiştir.

BESYO öğrencilerinin cinsiyet değişkenine göre görüşlerine ilişkin veriler, ilişkisiz t testi ile sınıf ve bölüme göre görüşlerine ilişkin veriler ise, tek yönlü varyans analizi ile test edilmiştir. Bu uygulama sonucunda manidar bulunan farklılığın kaynağını belirlemek için Scheffe veya LSD Testi uygulanmıştır.

BULGULAR VE YORUMLAR

Kişisel Bilgiler

Araştırmaya katılan öğrencilerin cinsiyetlere göre dağılımı incelendiğinde, toplam 145 öğrencinin 43'ünün bayan (%29,7), 102'sinin erkek (%70,3) olduğu görülmektedir. Öğrencilerin sınıf durumları incelendiğinde 43'ünün birinci sınıf (%29,7), 29'unun ikinci sınıf (%20,0), 42'sinin üçüncü sınıf (%29,0), 31'inin ise dördüncü sınıf (%21,4) olduğu görülmüştür. Öğrencilerin bölümlere göre durumları incelendiğinde, Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Bölümü öğrencilerinin 50 kişi (%34,5), Spor Yöneticiliği Bölümü öğrencilerinin 49 kişi (% 33,8), Antrenörlük Bölümü öğrencilerinin 46 (% 31,7) kişi olduğu görülmüştür.

Öğrencilerin Cinsiyet Değişkenine Göre Liderlikle İlgili Görüşleri

Tablo 2'ye göre, BESYO öğrencilerinin, cinsiyetlerine göre yapıyı kurma boyutuna ilişkin görüşleri üzerinde yapılan t testi sonucunda, .05 düzeyinde anlamlı bir fark saptanmamıştır [$t(143)=.399, p < .05$]. Yapıyı kurma boyutunda erkek öğrencilerin görüşlerinin düzeyi ($\bar{x}=3,97$) saptanırken, bayan öğrencilerin görüşlerinin düzeyi ($\bar{x}=3,93$) olarak saptanmıştır. Öğrencilerinin, cinsiyetlerine göre anlayış gösterme boyutuna ilişkin görüşleri üzerinde yapılan t testi sonucunda .05 düzeyinde anlamlı bir fark bulunmamıştır [$t(143) =,674 p < .05$]. Anlayış gösterme boyutunda, erkek öğrencilerin görüşlerinin düzeyi ($\bar{x}=4,08$) saptanırken, bayan öğrencilerin görüşlerinin düzeyi ($\bar{x}=4,02$) olarak saptanmıştır. Erkek ve bayan öğrencilerin yapıyı kurma ve anlayış gösterme boyutlarındaki liderlik davranışlarını çoğu zaman gerçekleştirdikleri saptanmış ve anlayış gösterme boyutunda yer alan liderlik ile ilgili davranışlarının düzeyi, yapıyı kurma boyutuna göre daha yüksek bulunmuştur.

Tablo 2. Cinsiyet Değişkenine Göre Boyutlara İlişkin T Testi Sonuçları

Boyut	Cinsiyet	N	\bar{x}	s	t	p
Yapıyı Kurma	E	102	3,97	3.96	.339	.735
	B	43	3,93	5.18		
Anlayış Gösterme	E	102	4,08	6.04	.674	.502
	B	43	4,02	5.41		

*P< .05

BESYO öğrencilerinin liderlikle ilgili görüşleri cinsiyetlerine göre incelendiğinde yapıyı kurma boyutunda yer alan bir, anlayış gösterme boyutunda ise üç ifadeye verdikleri cevaplar arasında anlamlı bir fark saptanmıştır (Tablo 3). Tablo 3'de görüldüğü gibi yapıyı kurma boyutunda yer alan "işlerin belirtilen zaman içinde tamamlanmış olmasına özen gösteririm" ifadesine erkek öğrencilerin verdiği cevapların ortalaması ($\bar{x}=4.21$) düzeyinde gerçekleşirken, bayan öğrencilerin verdiği cevapların ortalaması ise ($\bar{x}=4.53$) düzeyinde gerçekleşmiştir. Erkek ve bayan öğrencilerin görüşleri arasında anlamlı bir fark saptanmıştır [$t(143) =2.44, p > .05$]. Bayan öğrenciler, erkek öğrencilere göre, işlerin belirtilen zaman içinde tamamlanmış olmasına özen gösterdiklerini daha çok gerçekleştirdiklerini belirtmişlerdir.

Tablo 3. Cinsiyet Değişkenine Göre Yapıyı Kurma Boyutunda Yer Alan Maddelere İlişkin T Testi Sonuçları

Yapıyı Kurma Boyutu	Cinsiyet	\bar{x}	s	t	p
1.Yapılacak işlerin belirli standartlara uygun olmasına dikkat ederim	E	4,07	,766	,782	,435
	B	4,18	,732		
2.İşlerin belirtilen zaman içinde tamamlanmış olmasına özen gösteririm	E	4,21	,765	2,44	,016*
	B	4,53	,591		
3.Öğrenci olarak, okuldaki ve sınıftaki yerimin, rolümün arkadaşlarım ve öğretmenlerimce anlaşılmasını sağlamaya çalışırım.	E	3,86	,848	,710	,479
	B	3,97	,987		
4.Arkadaşlarımın mevcut kurallara ve yönetmeliklere uymasını isterim	E	3,87	1,06	,173	,863
	B	3,90	1,15		
5.Arkadaşlarıma görevleri konusunda kendilerinden neler beklendiğini açıkça belirtirim.	E	3,75	,979	1,05	,292
	B	3,55	1,11		
6.Arkadaşlarımın kendilerini tamamen görevlerine vermeleri için gerekeni yaparım.	E	3,74	,940	,668	,507
	B	3,60	1,23		
7.Arkadaşlarımın uyumlu bir işbirliği içinde çalışmalarını için gereken her şeyi yaparım.	E	3,99	,990	,308	,759
	B	4,04	1,04		

Sd=143 N1=102 N2=43 T=145 *P< .05

Tablo 4'de görüldüğü gibi, anlayış gösterme boyutunda yer alan, "arkadaşlarımın, aynı okul ve sınıfta öğrenim görüyor olmaktan memnunluk duymalarını sağlamaya çalışırım" ifadesine erkek öğrencilerin verdiği cevapların ortalaması (\bar{x} =4.10) düzeyinde gerçekleşirken, bayan öğrencilerin verdiği cevapların ortalaması ise (\bar{x} =3.65) düzeyinde gerçekleşmiştir. Erkek ve bayan öğrencilerin görüşleri arasında anlamlı bir fark saptanmıştır [t(143)=2.57, p>.05]. Erkek öğrenciler, bayan öğrencilere göre, arkadaşlarının aynı okul ve sınıfta öğrenim görüyor olmasından memnunluk duymalarını sağlamaya çalıştıklarını daha çok gerçekleştirdiklerini belirtmişlerdir.

"Davranışlarımın nedenini açıklamam" ifadesine erkek öğrencilerin verdiği cevapların ortalaması (\bar{x} =3.32) düzeyinde gerçekleşirken, bayan öğrencilerin verdiği cevapların ortalaması ise (\bar{x} =3.72) düzeyinde gerçekleşmiştir. Erkek ve bayan öğrencilerin görüşleri arasında anlamlı bir fark saptanmıştır [t(143)=2.02, p>.05]. Bayan öğrenciler, erkek öğrencilere göre, davranışlarının nedenini açıklamadıklarını daha çok gerçekleştirdiklerini belirtmişlerdir.

"Önemli konularda işe başlamadan önce arkadaşlarımın onayını alırım" ifadesine erkek öğrencilerin cevapların ortalaması (\bar{x} =3.82) düzeyinde gerçekleşirken, bayan öğrencilerin verdiği cevapların ortalaması ise (\bar{x} =3.30) düzeyinde gerçekleşmiştir. Erkek ve bayan öğrencilerin görüşleri arasında anlamlı bir fark saptanmıştır [t(143)=2.81, p>.05]. Erkek öğrenciler bayan öğrencilere göre, önemli konularda işe başlamadan önce arkadaşlarının onayını aldıklarını daha çok gerçekleştirdiklerini belirtmişlerdir.

Tablo 4. Cinsiyet Değişkenine Göre Anlayış Gösterme Boyutunda Yer Alan Maddelere İlişkin T Testi Sonuçları

Anlayış Gösterme Boyutu	Cinsiyet	\bar{x}	s	t	p
8.Arkadaşlarıma kişisel yardımda bulunurum.	E	4,45	,726	,737	,462
	B	4,34	,841		
9.Arkadaşlarımın, aynı okul ve sınıfta öğrenim görüyor olmaktan memnunluk duymalarını sağlamaya çalışırım.	E	4,10	,921	2,57	,011*
	B	3,65	1,08		
10.Kolay ve anlaşılır bir öğrenci olduğuma inanırım.	E	4,21	,907	1,45	,147
	B	3,97	,886		
11.Arkadaşlarımı dinlemeye zaman ayırırım.	E	4,35	,639	,559	,577
	B	4,41	,663		
12.Davranışlarımın nedenini açıklamam.	E	3,32	1,14	2,02	,045*
	B	3,72	,934		
13.Her zaman arkadaşlarımın görüşlerini almadan hareket ederim.	E	3,86	1,05	,354	,724
	B	3,93	1,03		
14.Arkadaşlarıma eşit davranırım	E	4,16	1,01	1,02	,306
	B	3,97	1,05		
15. Değişiklikler yapmaya istekliyimdir.	E	4,17	,829	1,47	,143
	B	4,39	,760		
16. Diğer insanların benimle kolay ilişki kurmasına yatkınım	E	4,32	,924	,268	,789
	B	4,27	,881		
17. Görüşmelerimde arkadaşlarımın kendini rahat hissetmelerini sağlarım.	E	4,39	,647	,738	,462
	B	4,47	,551		
18. Arkadaşlarımın önerilerini uygulamaya çalışırım.	E	3,77	,807	,821	,413
	B	3,65	,869		
19.Önemli konularda işe başlamadan önce arkadaşlarımın onayını alırım	E	3,82	,979	2,81	,006*
	B	3,30	,1,10		

Sd=143 N1=102 N2=43 T=145 *P< .05

Öğrencilerin Bölümlere Göre Liderlikle İlgili Görüşleri

Tablo 5'e göre, öğrencilerin bölümlerine göre, yapıyı kurma boyutunda yer alan davranışlara ilişkin görüşleri incelendiğinde, Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Bölümü öğrencilerinin ($\bar{x}=4.00$), düzeyinde, Spor Yöneticiliği Bölümü öğrencilerinin ($\bar{x}=4.00$) düzeyinde, Antrenörlük Bölümü öğrencilerinin ise ($\bar{x}=3.82$) düzeyinde gerçekleşmiştir. Öğrencilerin bölümlerine göre görüşleri üzerinde yapılan tek yönlü varyans analizi sonucunda, anlamlı bir fark saptanmamıştır [$F(2,144) = 1.27, P < .05$].

Öğrencilerin bölümlerine göre, anlayış gösterme boyutunda yer alan davranışlara ilişkin görüşleri incelendiğinde, Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Bölümü öğrencilerinin ($\bar{x}=4.04$), düzeyinde, Spor Yöneticiliği Bölümü öğrencilerinin ($\bar{x}=4.08$) düzeyinde, Antrenörlük Bölümü öğrencilerinin ise ($\bar{x}=4.08$) düzeyinde gerçekleşmiştir. Öğrencilerin bölümlerine göre görüşleri üzerinde yapılan tek yönlü varyans analizi sonucunda, anlamlı bir fark saptanmamıştır [$F(2,144) = .132, P < .05$]. Her üç bölümde de öğrenim gören öğrencilerin yapıyı kurma ve anlayış gösterme boyutlarındaki liderlik davranışlarını çoğu zaman gerçekleştirdikleri saptanmış ve anlayış gösterme boyutunda yer alan liderlik ile ilgili davranışlarının düzeyi, yapıyı kurma boyutuna göre daha yüksek bulunmuştur.

Tablo 5. Bölümlere Göre Boyutlara İlişkin Ortalama ve Varyans Analizi sonuçları

Boyutlar	Bölüm	\bar{x}	N	Varyansın Kaynağı	KT	KO	F	P
Yapıyı Kurma	Öğretmenlik	4,00	50	Gruplar arası	48,00	24,0	1,27	,283
	Yöneticilik	4,00	49	Gruplar içi	2659,7	18,8		
	Antrenörlük	3,82	46	Toplam	2707,7			
Anlayış Gösterme	Öğretmenlik	4,04	50	Gruplar arası	9,18	4,59	,132	,876
	Yöneticilik	4,08	49	Gruplar içi	4783,3	34,6		
	Antrenörlük	4,08	46	Toplam	4792,5			

P* < .05

BESYO öğrencilerinin liderlikle ilgili görüşleri bölümlere göre incelendiğinde, anlayış gösterme boyutunda yer alan ifadelere verilen cevaplar arasında yapılan tek yönlü varyans analizi sonucunda, anlamlı bir fark bulunmamıştır. Yapıyı kurma boyutunda ise, yalnızca bir ifadeye verdikleri cevaplar arasında anlamlı bir fark bulunmuştur.

Yapıyı kurma boyutunda yer alan "arkadaşlarımın kendilerini tamamen görevlerine vermeleri için gerekeni yaparım" ifadesine ilişkin puanlar üzerinde yapılan tek yönlü varyans analizi sonucunda, ortalamaları arasında .05 düzeyinde anlamlı bir fark olduğu saptanmıştır [$F(2,144)=4.29, p>.05$]. Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Bölümü öğrencilerinin cevapları ($\bar{x}=3.70$) düzeyinde, Spor Yöneticiliği Bölümü öğrencilerinin cevapları ($\bar{x}=4.00$) düzeyinde, Antrenörlük Bölümü öğrencilerinin cevapları ise ($\bar{x}=3.39$) düzeyinde gerçekleşmiştir. Farklılığı yaratan grubu bulmak için yapılan LSD testi sonucuna göre, Spor Yöneticiliği Bölümü öğrencileri, Antrenörlük Bölümü öğrencilerine göre, farklı düşünmektedirler. Spor Yöneticiliği Bölümü öğrencileri, Antrenörlük Bölümü öğrencilerine göre, arkadaşlarının kendilerini tamamen görevlerine vermeleri için gerekeni yaptıklarını daha çok gerçekleştirdiklerini belirtmişlerdir. Spor yöneticiliği bölümü öğrencilerinin diğer bölüm öğrencilerine göre yöneticilikle ilgili daha çok ders alıyor olmaları bu sonuca yol açmış olabilir.

Öğrencilerin Sınıflara Göre Liderlikle İlgili Görüşleri

Tablo 6'da görüldüğü gibi, öğrencilerin sınıflara göre, yapıyı kurma boyutunda yer alan davranışlara ilişkin görüşleri incelendiğinde, birinci sınıf öğrencilerinin ($\bar{x}=4.04$), düzeyinde, ikinci sınıf öğrencilerinin ($\bar{x}=3.79$) düzeyinde, üçüncü sınıf öğrencilerinin ($\bar{x}=3.99$), dördüncü sınıf öğrencilerinin ise ($\bar{x}=3.88$) düzeyinde gerçekleşmiştir. Öğrencilerin sınıflarına göre görüşleri üzerinde yapılan tek yönlü varyans analizi sonucunda, anlamlı bir fark saptanmamıştır [$F(2,144) = 1.14, P < .05$].

Öğrencilerin sınıflara göre, anlayış gösterme boyutunda yer alan davranışlara ilişkin görüşleri incelendiğinde, birinci sınıf öğrencilerinin ($\bar{x}=4.15$), düzeyinde, ikinci sınıf öğrencilerinin ($\bar{x}=3.91$) düzeyinde, üçüncü sınıf öğrencilerinin ($\bar{x}=4.13$), dördüncü sınıf öğrencilerinin ise ($\bar{x}=4.03$) düzeyinde gerçekleşmiştir. Öğrencilerin sınıflarına göre görüşleri üzerinde yapılan tek yönlü varyans analizi sonucunda, anlamlı bir fark saptanmamıştır [$F(2,144) = 1.68, P < .05$]. Her dört sınıfta da öğrenim gören öğrencilerin yapıyı kurma ve anlayış gösterme boyutlarındaki liderlik davranışlarını çoğu zaman gerçekleştirdikleri saptanmış ve anlayış gösterme boyutunda yer alan liderlik ile ilgili davranışlarının düzeyi, yapıyı kurma boyutuna göre daha yüksek bulunmuştur.

Tablo 6. Sınıflara Göre Liderlik Boyutlarına İlişkin Ortalama ve Varyans Analizi Sonuçları

Boyutlar	Bölüm	\bar{x}	N	Varyansın Kaynağı	KT	KO	F	P
Yapıyı Kurma	1. Sınıf	4,04	43	Gruplar arası Gruplar içi Toplam	64.8 2642.8 2707.7	21.6 18.8	1,14	,333
	2. Sınıf	3,79	29					
	3. Sınıf	3,99	42					
	4. Sınıf	3,88	31					
Anlayış Gösterme	1. Sınıf	4,15	43	Gruplar arası Gruplar içi Toplam	170.8 4621.7 4792.5	56.9 33.7	1,68	,173
	2. Sınıf	3,91	29					
	3. Sınıf	4,13	42					
	4. Sınıf	4,03	31					

P* < .05

BESYO öğrencilerinin liderlikle ilgili görüşleri sınıflara göre incelendiğinde yapıyı kurma boyutunda yer alan yalnızca bir ifadeye verdikleri cevaplar arasında anlamlı bir fark bulunmuştur (Tablo 7). Tablo 7'de görüldüğü gibi yapıyı kurma boyutunda yer alan "arkadaşlarımın mevcut kurallara ve yönetmeliklere uymasını isterim" ifadesine ilişkin puanlar üzerinde yapılan tek yönlü varyans analizi sonucunda, ortalamaları arasında .05 düzeyinde anlamlı bir fark olduğu saptanmıştır [F(3,144) = 2.81, p > .05]. Birinci sınıf öğrencilerinin cevapları (\bar{x} =4.25) düzeyinde, ikinci sınıf öğrencilerinin cevapları (\bar{x} =3.72) düzeyinde, üçüncü sınıf öğrencilerinin cevapları (\bar{x} =3.83) düzeyinde, dördüncü sınıf öğrencilerinin ise (\bar{x} =3.58) düzeyinde gerçekleşmiştir. Farklılığı yaratan grubu bulmak için yapılan LSD testine göre, birinci sınıf öğrencileri, ikinci, ve dördüncü sınıf öğrencilerine göre, arkadaşlarının mevcut kurallara ve yönetmeliklere uymasını istediklerini daha çok gerçekleştirdiklerini belirtmişlerdir.

Tablo 7. Sınıflara Göre Yapıyı Kurma Boyutunda Yer Alan Maddelelere İlişkin Ortalama ve Varyans Analizi sonuçları

Yapıyı Kurma Boyutu	Sınıf Ortalamaları				F	P
	1.	2.	3.	4.		
1.Yapılacak işlerin belirli standartlara uygun olmasına dikkat ederim.	3.95	4.03	4.28	4.16	1.53	.209
2.İşlerin belirtilen zaman içinde tamamlanmış olmasına özen gösteririm.	4.34	4.34	4.38	4.12	.824	.483
3.Öğrenci olarak, okuldaki ve sınıftaki yerimin, rolümün arkadaşlarım ve öğretmenlerimce anlaşılmasını sağlamaya çalışırım.	4.00	3.62	3.97	3.90	1.23	.299
4.Arkadaşlarımın mevcut kurallara ve yönetmeliklere uymasını isterim.	4.25	3.72	3.85	3.58	2.81	.042*
5.Arkadaşlarıma görevleri konusunda kendilerinden neler beklendiğini açıkça belirtirim.	3.72	3.41	3.69	3.93	1.32	.270
6.Arkadaşlarımın kendilerini tamamen görevlerine vermeleri için gerekeni yaparım.	3.90	3.44	3.76	3.58	.572	.634
7.Arkadaşlarımın uyumlu bir işbirliği içinde çalışmalarını için gereken her şeyi yaparım.	4.16	4.00	3.95	3.87	.572	.634

N1=43 N2=29 N3=42 N4=31 T=145 *P<.05 Sd (Gruplararası=3, Gruplarıç=141, Toplam=144)

BESYO öğrencilerinin liderlikle ilgili görüşleri sınıflara göre incelendiğinde anlayış gösterme boyutunda yer alan yalnızca bir ifadeye verdikleri cevaplar arasında anlamlı bir fark bulunmuştur (Tablo 8). Tablo 8'de görüldüğü gibi anlayış gösterme boyutunda yer alan "her zaman arkadaşlarımın görüşlerini almadan hareket ederim" ifadesine birinci sınıf öğrencilerinin verdiği cevapların ortalaması (\bar{x} =4.13) düzeyinde, ikinci sınıf öğrencilerinin verdiği cevapların ortalaması (\bar{x} =3.44) düzeyinde, üçüncü sınıf öğrencilerinin verdiği cevapların ortalaması (\bar{x} =4.14) düzeyinde, dördüncü sınıf öğrencilerinin verdiği cevapların ortalaması ise (\bar{x} =3.58) düzeyinde gerçekleşmiştir. Birinci, ikinci, üçüncü ve dördüncü sınıf öğrencilerinin görüşleri arasında anlamlı bir fark saptanmıştır [F(3,144)=4.59, p > .05]. Farklılığı yaratan grubu bulmak için uygulanan Scheffe testine göre, birinci ve üçüncü sınıf öğrencileri, ikinci sınıf öğrencilerinden farklı düşünüyorlar. Birinci ve üçüncü sınıf öğrencileri, ikinci sınıf öğrencilerine göre, arkadaşlarının görüşlerini almadan hareket ettiklerini daha çok belirtmişlerdir.

Tablo 8. Sınıflara Göre Anlayış Gösterme Boyutunda Yer Alan Maddelere İlişkin Ortalama ve Varyans Analizi Sonuçları

Anlayış Gösterme Boyutu	Sınıf Ortalamaları				F	P
	1.	2.	3.	4.		
8.Arkadaşlarıma kişisel yardımda bulunurum.	4.55	4.31	4.28	4.51	1,28	,283
9.Arkadaşlarımla aynı okul ve sınıfta öğrenim görüyor olmaktan memnunluk duymalarını sağlamaya çalışırım.	4.06	3.75	3.97	4.03	1,83	,143
10.Kolay ve anlaşılır bir öğrenci olduğuma inanırım.	3.97	3.96	4.35	4.25	1,83	,143
11.Arkadaşlarımla dinlemeye zaman ayırırım.	4.25	4.48	4.40	4.38	,789	,502
12.Davranışlarımla nedenini açıklamam.	3.78	3.37	3.23	3.32	1,97	,121
13.Her zaman arkadaşlarımla görüşlerini almadan hareket ederim.	4.13	3.44	4.14	3.58	4,59	,004*
14.Arkadaşlarıma eşit davranırım.	4.16	4.06	4.33	3.77	1,86	,138
15.Değişiklikler yapmaya istekliyimdir.	4.30	4.13	4.23	4.25	,255	,857
16. Diğer insanların benimle kolay ilişki kurmasına yatkınım.	4.32	4.03	4.47	4.32	1,37	,254
17.Görüşmelerimde arkadaşlarımla kendimi rahat hissetmelerini sağlarım.	4.39	4.37	4.48	4.38	,251	,860
18. Arkadaşlarımla önerilerini uygulamaya çalışırım.	3.88	3.48	3.71	3.80	1,46	,226
19.Önemli konularda işe başlamadan önce arkadaşlarımla onayını alırım.	3.69	3.48	3.69	3.77	,426	,734

N1=43 N2=29 N3=42 N4=31 T=145 *P<.05 Sd(Gruplar arası=3, Gruplar içi=141, Toplam=144)

TARTIŞMA VE SONUÇ

Araştırma kapsamına giren, Ankara Üniversitesi Beden Eğitimi ve spor Yüksekokulu öğrencileri arasında, erkekler çoğunluğu oluşturmaktadır. Sınıflara göre dağılıma bakıldığında ise, üçüncü sınıf öğrencilerinin sayısı diğer sınıflardaki öğrencilere göre daha fazladır. Bölümlerdeki öğrenci sayısına bakıldığında ise, üç bölümde birbirine yakın sayıda bir öğrenci olduğu görülmüştür.

BESYO öğrencilerinin yapıyı kurma ve anlayış gösterme boyutlarındaki liderlik davranışlarını çoğu zaman gerçekleştirdikleri saptanmıştır. Öğrencilerin cinsiyet, bölüm ve sınıflarına göre, yapıyı kurma ve anlayış gösterme boyutlarında yer alan davranışlara ilişkin görüşleri arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır. Ancak istatistiki olarak bir fark olmamakla birlikte, öğrencilerin anlayış gösterme boyutunda yer alan liderlik ile ilgili davranışlarının düzeyi, yapıyı kurma boyutuna göre daha yüksek bulunmuştur. Elde edilen bu sonuç, Erkuş'un (1997) (17) araştırmasındaki sonuçla benzerlik göstermektedir. Erkuş (1997) (17), İlköğretim okulu müdürlerinin liderlik davranışlarını incelediği araştırmasında, araştırmaya katılan okul müdürlerinin yarısından fazlasının kendini anlayış gösterme grubunda algıladığını saptamıştır. Can (2002)(18), okul yöneticileri ve beden eğitimi öğretmenlerinin liderlik davranışlarını inceleyen araştırmasında, okul yöneticilerinin ve beden eğitimi öğretmenlerinin anlayış gösterme boyutuna önem verdiklerini saptamıştır. Elde edilen bulgular her iki araştırmadaki bulguları destekler niteliktedir.

Erkek öğrenciler, bayan öğrencilere göre, arkadaşlarının aynı okul ve sınıfta öğrenim görüyor olmasından memnunluk duymalarını sağlamaya çalıştıklarını daha çok gerçekleştirdiklerini belirtmişlerdir. Bayan öğrenciler, erkek öğrencilere göre, davranışlarının nedenini açıklamadıklarını daha çok gerçekleştirdiklerini belirtmişlerdir. Erkek öğrenciler bayan öğrencilere göre, önemli konularda işe başlamadan önce arkadaşlarının onayını aldıklarını daha çok belirtmişlerdir. Spor Yöneticiliği Bölümü öğrencileri, Antrenörlük Bölümü öğrencilerine göre, arkadaşlarının kendilerini tamamen görevlerine vermeleri için gerekeni yaptıklarını daha çok gerçekleştirdiklerini belirtmişlerdir. Spor yöneticiliği bölümü öğrencilerinin diğer bölüm öğrencilerine göre yöneticilikle ilgili daha çok ders alıyor olmaları bu sonuca yol açmış olabilir.

Birinci sınıf öğrencileri, ikinci ve dördüncü sınıf öğrencilerine göre, arkadaşlarının mevcut kurallara ve yönetmeliklere uymasını istediklerini daha çok gerçekleştirdiklerini belirtmişlerdir. Benzer bulgu Durukan'ın (2003) (20) çalışmasında da elde edilmiştir. Durukan'ın (2003) (20) araştırmasında, beden eğitimi ve spor yüksekokulu birinci sınıf öğrencileri, bu davranışa yüksek düzeyde katıldıklarını belirtmişlerdir. BESYO öğrencileri yapıyı kurma ve anlayış geliştirme boyutlarından oluşan liderlik davranışlarını çoğu zaman gösterdiklerini belirtmişlerdir. Söz konusu davranışları her zaman gösterebilecekleri tutum ve alışkanlıkların kazandırılması gerekir. Öğrencilerin meslek yaşamlarında liderlik davranışı göstermeleri durumlarda başarılı olabilmeleri için, eğitimleri boyunca liderlik yönlerini geliştirecek uygulamalara daha çok verilmelidir.

KAYNAKLAR

1. Sabuncuoğlu, Z., Tüz, M. Örgütsel Psikoloji, Ezgi Kitabevi, Bursa, s. 217, 2001.
2. Celep, C. Dönümsel Liderlik, Anı Yayıncılık, Ankara, s. 5, 2004.
3. Aydın, M. Eğitim Yönetimi, Hatipoğlu Yayınevi. Ankara, s. 233, 1994.

ATAR, E., ÖZBEK, O., "Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu Öğrencilerinin Liderlik Davranışları"

4. Başaran, İ, E. Yönetim. Feryal Matbaası, Ankara, s. 33, 2000.
5. Katz, D., Kahn, L. R. Örgütlerin Toplumsal Psikolojisi. Çevirenler: Halil can, Yavuz Bayar. TODAİE Yayınları, Ankara, s. 371, 1977.
6. Stogdill, R., M. Stogdill's Handbook Of Leadership, Revised and Expanded Edition By Bernard M. Bass. The Free Press, New York, s. 6, 1991.
7. Bursalıoğlu, Z., Okul Yönetiminde Yeni Yapı ve Davranış. Pegem A Yayıncılık, s. 37, 306, Ankara, 1987.
8. Çelik, V. Eğitimsel Liderlik. Pegem A Yayıncılık, Ankara, s. 7, 2003.
9. Hoy K., W., Miskel, G., C. Educational Administration. Fourth Edition. Mc-Graw-Hill, New York, s. 262, 1991.
10. Halpin, W., A. Theory And Research In Administration. The Macmillan Company, New York, s. 86-88, 97-98, 1966.
11. Halpin, W., A., Winer, J., B. "A Factorial Study of the Leader Behavior Descriptions". Leader Behavior: Its Description And measurement. Editörler: Ralph M. Stogdill, Alvin E. Coons. The Bureau of Business Research College of Commerce and Administration, OHIO, 1957.
12. Erçetin, Ş., Ş. Lider Sarmalığında Vizyon. Önder Matbaacılık Ltd. Şti., Ankara, s. 29, 31, 1998.
13. Scot, M., N. Executive Leadership For Effective Administration, Pearson Education Inc. United states Of America, s. 31, 2005.
14. Mole, G. "Can Leadership Be Taught?", Leadship In Organizations, Editör; John Storey, Routledge, s. 127, London, 2004.
15. Elmuti, D., Minnis, W., Abebe, M. "Does Education Have A Role In Devolving Leadership Skills?" Management Decision, Vol. 43, No. 7/8, s. 43-56, 2005.
16. Tabancalı, E. " İlköğretim Okulu Müdürlerinin 'yapıyı kurma ve anlayış gösterme' Boyutlarına İlişkin Liderlik Davranışları Hakkında Öğretmen Görüşleri". (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 1995.
17. Erkuş, R. "İlköğretim Okulları Müdürlerinin Liderlik Davranışları", (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 1995.
18. Can, S. "Resmî ve Özel Okullardaki Okul Yöneticileri ve Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Liderlik Davranışı Yönünden Karşılaştırılması". (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum, 2002.
19. Tozoğlu, E. "Farklı Spor Dallarında Görev Alan Antrenörlerin Liderlik özellikleri ve Bu Özelliklerinin Bazı Değişkenlerle İlişkileri". (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum, 2003.
20. Durukan, E. "Selçuk Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu I. ve IV. Sınıf Öğrencilerinin Liderlik Davranışlarının Karşılaştırılması". (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Selçuk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Konya, 2003.
21. Üşenmez, S. "Hava Harp Okulunda Görev Yapan Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Ders İçi Liderlik Davranışlarının Öğrenci Gözüyle Değerlendirilmesi". (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara, 2004.
22. Laurent, T., G., Bradney, D., A. "Leadership Behaviors Of Athletic Training Leaders Compared With Leaders In Other Fields", Journal Of Athletic Traininig, 42(1):120-125, 2007.
23. Ural, A., Kılıç, İ. Bilimsel Araştırma Süreci ve SPPSS ile Veri Analizi. Detay Yayıncılık, Ankara, 2006.
24. Tavşancıl, E. Tutumların Ölçülmesi ve SPSS ile Aaliz. Nobel Yayın Dağıtım, Ankara, s. 149, 2006.
25. Sipahi, B., Yurtkoru, E., S., Çinko, M. Sosyal Bilimlerde SPSS'le Veri Analizi, Beta Yayınları, İstanbul, s. 80, 2007.
26. Büyüköztürk, Ş. Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi Elkitabı. PegemA Yayıncılık, Ankara, s. 118, 2002.
27. Didari, J., Hghighii, S., Abdolvahabi, Z., Rahmati, H. "The Relationship Between Leadership Style And Productivity In Puplic Sport". Book Of Absracts, 16th EASM Eurapean Sport Management Conference, 10-13 September, Heidelberg / Bayreuth, 429-431, 2008.